

Değerli İstinye Ailesi,

Sayın Okurlarımız,

2026 yılının bu ilk sayısında, yine kamu diplomasisini yakından ilgilendiren bazı konuları ele aldık. Günümüzün son derece hareketli; herkesi karamsarlığa ve tedirginliğe sevk eden uluslararası gelişmelerine bakıldığında, klasik diplomasinin barışçıl ilişkileri tesis etmek adına oldukça zorlu mücadeleler verdiği görülmektedir. Bu bağlamda, diplomasiye destek anlamına gelen kamu diplomasisi faaliyetlerinin artan öneminden hareketle, krizlerin çözümünde arabuluculuk kurumunu irdeledik.

Bültenin ikinci konusunda ise, kamu diplomasisinin kurumsallaşması adına hükümet dışı yapılanmaların gerekliliğini tartıştık. Kamu diplomasisi her ne kadar resmî diplomasiye destek amacıyla faaliyetler yürütse de, sivil toplum hüviyetli bir yapılanmanın etkinliği artırdığı düşüncesi bu yazımızın ana fikrini oluşturmaktadır.

Bir sonraki konumuz epistemik adaletsizlik ve kamu diplomasisi oldu. Bilginin üretimi, yorumlanması ve dağılımında yaşanan adaletsizliklerin kamu diplomasisi uygulamalarının itibar ve etkililiği üzerinde yarattığı sorunları Cull'ın "itibar güvenliği" kavramı çerçevesinde ele aldık.

Bu sayımızdaki son konu ise kamu diplomasisi ve yapay zekâdır. Yapay zekânın kamu diplomasisi alanında sunduğu fırsatlar ve yarattığı etik ve epistemik sorunlar ele alınırken, bu alana kuramsal ve kavramsal katkı sunmayı amaçlayan bir araştırma projesi de tanıtılmaktadır. Projeye ilişkin kısa bilgiye Bülten'in son yazısında yer verilmektedir.

Saygılarımızla, iyi okumalar dileriz.

KADAM Yönetim Kurulu

ÇATIŞMALARIN ÇÖZÜMÜNDE KAMU DİPLOMASİSİ VE ARABULUCULUK

Uluslararası çatışmaların çözümünde çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Özellikle klasik diplomasi aracılığıyla çatışan taraflar arasında ortaya çıkan sorunların müzakere yoluyla çözülmesi en yaygın başvurulan yöntemdir. Bu müzakerelerin başlatılması ve yürütülmesi sürecinde ise çoğu zaman bir ya da birden fazla arabulucuya ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak arabuluculuk işlevini üstlenecek devletlerin tarafsızlık temelinde inşa edilmiş bir “yumuşak güç” kapasitesine sahip olmaları gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, güvenilirlik ve adil olma nitelikleri, arabulucunun başarılı olabilmesi açısından temel koşullar arasında yer almaktadır. Arabulucu devletin bu hasletlere sahip olması ise, büyük ölçüde kamu diplomasisi yoluyla oluşturduğu uluslararası algı ile mümkün olmaktadır. Bu yönüyle arabuluculuk, teknik bir müzakere faaliyetinin ötesinde, kamusal anlatılar, algılar ve normatif çerçevelerle iç içe geçen çok boyutlu bir süreçtir.

Arabuluculuk görevini üstlenen devletin çatışan taraflara eşit mesafede durması gerekmektedir. Aksi takdirde, sürecin başarılı bir biçimde yürütülmesi mümkün olmayacaktır. Bu meseleye meşruiyet, güven ve etik anlatılar ekseninde yaklaşmakta yarar vardır. Bu bağlamda, kamu diplomasisinin çatışmaların çözümündeki normatif ve etik rolü üzerinde durulması gerekmektedir.

Arabulucunun meşruiyeti, doğrudan tarafsızlığı ile ilişkilidir. Kamu diplomasisi, arabulucunun siyasal ve normatif değerlere ilişkin konumunu, samimiyetini ve kamuoyundaki görünürlüğü inşaa eden temel araçlardan biridir. Aynı zamanda, arabuluculuk süreci boyunca arabulucunun şeffaf bir tutum sergileyerek çatışan taraflar nezdinde güveni pekiştirmesi ve hesap verebilirliği güçlendirmesi beklenmektedir. Burada belirleyici olan husus, çatışmasızlığı sağlayacak uzlaşının toplumsal düzeyde kabul görmesidir. Bu kabulün sağlanamaması durumunda ise arabulucu, işlevselliğini büyük ölçüde yitirecektir.

Arabuluculuk süreci boyunca kamu diplomasisinin en kırılgan noktalarından biri, etik meşruiyet meselesidir. Bilgilendirme ile yönlendirme arasındaki sınırın belirsizleşmesi, barış süreçlerinin güvenilirliğini zedeleyebilmektedir. Bu nedenle, arabuluculuk bağlamında yürütölen kamu diplomasisi faaliyetlerinin doğruluk, şeffaflık, kapsayıcılık ve adillik ilkeleri çerçevesinde kurumsallaştırılması gerekmektedir. Etik temelli bir kamu diplomasisi yaklaşımı, amaçlanan barışı dayatmaktan ziyade, barışın anlamını toplumsal düzeyde taraflara mal etmeyi hedeflemelidir.

Kamu diplomasisinin, çatışmaların çözümünde arabuluculuk müessesesini ne ölçüde etkilediğine ilişkin çalışmalar ise henüz yeterli düzeyde değildir. Bununla birlikte, uluslararası çatışmalarda arabuluculuk vasfına sahip olduğu düşünölen bazı devletler mevcuttur. Örneğin Norveç ve Kanada bu ölkeler arasında yer almaktadır. Son yıllarda Türkiye'nin de bölgesel sorunlarda önemli arabuluculuk görevleri üstlendiğı ve kimi durumlarda başarılı sonuçlar elde ettiğı bilinmektedir. Bu durum, Türkiye'nin kamu diplomasisi açısından dikkat çekici ve değerli bir konuma ulaştığını göstermektedir.

KAMU DİPLOMASİSİ VE SİVİL TOPLUM

Kamu diplomasisini klasik devlet diplomasisinden ayıran en önemli husus, sivil toplumun aktör olarak yürütücü rolünü üstlenmesidir. Başka bir ifadeyle kamu diplomasisi, devlet eliyle yürütölen bir faaliyet olmaktan ziyade, bu görevi üstlenen sivil toplum örgütleri, kanaat önderleri, akademisyenler ve gazeteciler aracılığıyla icra edilmektedir. Bu durum, inandırıcılık, ikna gücü ve daha geniş bir diyalog kurma imkânı sunması nedeniyle kamu diplomasisinin etkili olmasının temel gerekçesini oluşturmaktadır.

Günümüzde klasik diplomasi, 19. ve 20. Yüzyıllarda olduğu gibi tamamen gizli ve kapalı kapılar ardında yürütölmektedir. İletişim devrimiyle birlikte, daha önce mahrem kabul edilen bilgiler kısmen de olsa kamuoyuna yansımakta; dünyanın farklı bölgelerinde oluşan enformasyon kısa süre içerisinde bilgiye dönüşerek kitlelere ulaşmaktadır. Bu durum, klasik diplomasiinin bir “yardımcıya” ihtiyaç duymasını beraberinde getirmiştir. Bu yardımcı ise kamu diplomasisidir.

Kamu diplomasisi, devletin tanımladığı ulusal çıkarların sınırları içinde, dış kamuoyunu etkilemeyi ve bu çıkarlar doğrultusunda bilgilendirme ve ikna faaliyetlerinin yürütölmesini öngörmektedir. Kamu diplomasisi; uluslararası siyaset alanının yanı sıra kültürel diplomasi, bilim diplomasisi, spor diplomasisi, insani diplomasi, yerel diplomasi ve sağlık diplomasisi gibi, klasik diplomasiinin boyutlarını ve imkânlarını aşan alanları da kapsamaktadır. Özellikle sivil toplum örgütlerinin kendi aralarındaki diyalogları klasik diplomasiinin yöntemleriyle gerçekleştirilememektedir. Zira birbirinden farklı bu aktörlerin etkileşimi, klasik diplomasi çerçevesinde sınırlı kalmakta; kamu diplomasiisinin sunduğu imkânlar olmaksızın beklenen faydayı üretmekte yetersiz kalmaktadır.

Sonuç olarak kamu diplomasisi, esasen “devlete ait bir tasarruf” olarak tanımlanabilir. Ancak klasik diplomasiinin aktörleri olan diplomatlar ve dışişleri bakanlıkları, bu alanda geri planda kalarak kamu diplomasisi faaliyetlerinin sivil aktörler tarafından yürütölmesini yönlendirmekle yetinmektedir. Kamu diplomasiisinin ikna gücü de büyük ölçüde buradan kaynaklanmaktadır.

EPISTEMİK ADALETSİZLİK VE KAMU DİPLOMASİSİ

Kamu diplomasisi, bugüne kadar bilginin kim tarafından üretildiği, dolaşıma sokulduğu ve meşrulaştırıldığı sorularını büyük ölçüde ihmal etmiştir. Oysa çağdaş uluslararası ilişkilerde kamu diplomasisi yalnızca bir iletişim faaliyeti değil, aynı zamanda epistemik bir düzenleme alanıdır. Bu nedenle kamu diplomasisini epistemik adalet perspektifinden yeniden ele alarak, uluslararası anlatıların üretiminde ortaya çıkan epistemik adaletsizlik biçimlerini analiz etmek gerekmektedir. Kamu diplomasisinin yalnızca “anlatan” değil, aynı zamanda bilgiyi hiyerarşik biçimde yapılandıran bir pratik olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Epistemik adaletsizlik kavramını iki ayrı boyutta ele almak yerinde olacaktır. Bunlar, tanıklık adaletsizliği ve yorumlayıcı adaletsizliğidir. Tanıklık adaletsizliği, bireylerin ya da grupların kimlikleri nedeniyle dile getirdiklerine daha az güvenilmesi durumunu ifade etmektedir. Bu durum, özellikle Küresel Güney aktörleri, göçmenler, azınlıklar, toplumdaki marjinal gruplar, kadınlar ve çatışma mağdurları gibi grupların anlatılarının sistematik biçimde marjinalleştirilmesiyle ortaya çıkmaktadır. Yorumlayıcı adaletsizlik ise belirli deneyimlerin, egemen kavramsal çerçeveler içinde anlaşılır kılınamaması durumudur. Uluslararası kamu diplomasisi bağlamında bu durum, Batı merkezli kavramların (demokrasi, güvenlik, özgürlük gibi) evrensel kabul edilmesi yoluyla tezahür etmektedir.

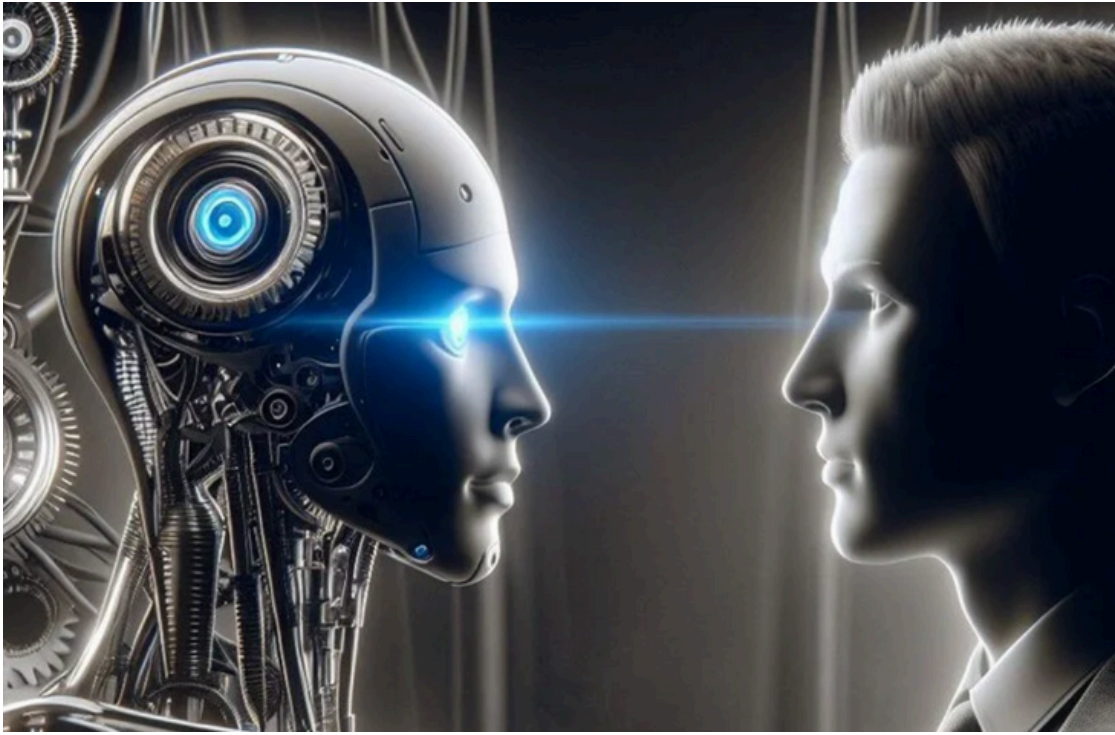

EPISTEME

Kamu diplomasisi, bilgi üretimi, dolaşımı ve meşrulaştırılması süreçlerini yöneten epistemik bir iktidar alanı olarak değerlendirilmektedir. Kamu diplomasisi yalnızca söylem üretmekle kalmaz; aynı zamanda neyin söylenemeyeceğini de belirler. Bu bağlamda stratejik sessizlik, çerçeve dışı bırakma ve temsil seçiciliği, epistemik adaletsizliğin araçları hâline gelmektedir. Etik kamu diplomasisini, epistemik eşitsizlikleri üreten ve yeniden üreten bir pratik olmaktan ziyade; bu eşitsizliklerin dağıtımını pekiştirmeyen, aksine bilgiye erişimi ve anlatı üretimini demokratikleştiren bir yaklaşım olarak tanımlamak daha doğru olacaktır. Kamu diplomasisi katılımcı, çoğulcu ve diyalogik olduğunda epistemik adaleti güçlendirebilir; buna karşılık hiyerarşik, araçsal ve dışlayıcı olduğunda ise zayıflatabilir. Bu ikili potansiyel, kamu diplomasisinin normatif olarak yeniden tanımlanmasını gerekli kılmakta ve kuramsal altyapısında yeni yansımalar ortaya çıkarmaktadır. Böylece kamu diplomasisini epistemik bir iktidar alanı olarak kavramsallaştırmak, epistemik adaletsizlik kavramını çatışma çözümü ve barış bağlamına taşımak ve etik ile kapsayıcı bir kamu diplomasisi için normatif bir çerçeve oluşturmak mümkün hâle gelmektedir.

KAMU DİPLOMASİSİ VE YAPAY ZEKÂ

Yapay zekâ, kamu diplomasisinin araçlarını, aktörlerini ve pratiklerini köklü biçimde dönüştürmektedir. Otomatik içerik üretimi, duygu analizi, hedefli mesajlama ve büyük veri temelli algı yönetimi devletlerin ve uluslararası aktörlerin yabancı kamuoylarıyla etkileşim kurma biçimlerini yeniden şekillendirmektedir. Ancak bu teknolojik dönüşüm, kamu diplomasisinin etik, epistemik ve demokratik temelleri açısından ciddi soru işaretleri doğurmaktadır. Aslında araştırma gündemine görece yeni giren bu konu, yapay zekânın kamu diplomasisinde kullanımını yalnızca teknik bir ilerleme olarak değil, bilgi üretimi, anlatı kontrolü ve meşruiyet inşası süreçlerini yeniden yapılandıran normatif bir dönüşüm olarak ele almaktadır.

Konuya ilişkin olarak, İstinye Üniversitesi KADAM bünyesinde bir TÜBİTAK araştırma projesi hazırlığı yapılmaktadır.

Bu çerçevede;

- Yapay zekânın kamu diplomasisinde kullanım biçimleri (örneğin; duygu analizi, veri temelli hedefleme, otomatik içerik üretimi) belirlenecek,
- Bu teknolojiler etik ilkeler (şeffaflık, hesap verebilirlik, insan hakları, veri gizliliği, epistemik adalet) açısından değerlendirilecek,
- Kamu diplomasisi uygulayıcıları (diplomatlar, devlet kurumları, medya organları) için etik politika ve yönetim çerçevesi geliştirilecek,
- Uluslararası düzeyde, etik yapay zekâ kullanımı yoluyla güven inşası ve yumuşak güç ilişkileri analiz edilecek ve
- Kamu diplomasisinin özgün bir disiplin olma yolunda değişen koşullar altında kuramsal altyapısının inşasına katkıda bulunulacaktır.

Proje, aşağıdaki sorunsalları ele alacaktır:

- 1.Yapay zekâ ve kamu diplomasisi ilişkisi,
- 2.İmaj yönetiminde algoritmik anlatılar,
- 3.Kamu diplomasisi-yapay zekâ iş birliğinin etik sonuçları,
- 4.Epistemik adalet açısından kamu diplomasisi ve yapay zekâ kullanımı,
- 5.Uluslararası hukuk ile kamu diplomasisi-yapay zekâ ilişkisi.

Değerli okurlarımız, kadam.istinye.edu.tr adresli web sayfamızı da izlemenizi ve eleştirilerinizi kadam@istinye.edu.tr adresimize iletmenizi istirham ediyoruz.